

Yates Norton interviu su Oli Mould

2021 SAUSIS, YATES NORTON

Oli Mould Ruperte skaitė pranešimą „Antiindividualizmas, empatija ir solidarumas: kolektyvinio kūrybiškumo link“. Šis pranešimas buvo Ruperto 2020 metų rūpesčio ir tarpusavio priklausomybės programos dalis. Daugiau informacijos rasite [čia](#). Šiame interviu viešųjų programų kuratorius Yates Norton kalbina Oli pandemijos tema, kurią jis tyrinėjo pranešimo metu.

Prieš keletą mėnesių Ruperte skaitėte pranešimą apie tai, kaip svarbu pripažinti abipusę priklausomybę ir rūpestį kaip etiško gyvenimo pamatą. Jūs aptarėte išaugusių asmeninių interesų ir individualizmo istoriją ir kaip šios tendencijos buvo natūralizuotos Vakarų kultūroje. Šiuo metu esame karantine pasaulinės pandemijos metu, ir daugybė dalykų, apie kuriuos rašėte, tapo akivaizdūs. Gal galėtumėte papasakoti apie savo patirtį per šią krizę, susiedamas ją su tyrinėtomis rūpesčio, kūrybiškumo ir meilės idėjomis?

Pirmoji pandemijos banga šių metų vasarį ir kovą buvo sunkiai pakeliama daugeliui žmonių, ypač dėl visus greitai apėmusios ekonominės ir biologinės nežinomybės baimės. Čia, Jungtinėje Karalystėje, atsirado daugybė savitarpio pagalbos projektų, kuriuos organizavo vietos bendruomenės, susirūpinę gyventojai, tikėjimo grupės ir net vietos jaunimo klubai. Jie mobilizavosi ieškodami maisto ir prieglobsčio labiausiai pažeidžiamiems visuomenės nariams. Tai buvo sunkus laikas daugeliui žmonių, tačiau savaime labai išaugo rūpestis pačiais pažeidžiamiausias ir jų apsauga. Pasirodė, kad didelėje krizėje žmonės tinkamai mobilizuojasi. Vėlesniais mėnesiais mobilizacija šiek tiek prislopo arba reikėsi labiau instituciniu lygmeniu, nes rūpintis šia sritimi ėmėsi stambesnieji vienetai (kaip antai šalių vyriausybės ir

NVO). Šiaip ar taip, asmeniniai interesai, buvę plačiai paplitusio neoliberalizmo ir vyriausybės politikos skiriamieji požymiai pirmame ir antrame šio amžiaus dešimtmetyje, ypač per pandemiją tapo mažiau pastebimi.

Tiek kultūros, tiek sveikatos apsaugos sektoriai buvo sistemiškai nuvertinami daugybės neoliberaliosios pakraipos vyriausybių. Kaip, Jūsų manymu, sveikatos ir kultūros sektoriai mokosi vienas iš kito?

Per praktiką. Sveikatos apsaugai reikalingas holistinis požiūris, o šiam reikalingi įvairūs įgūdžiai, žmogiškieji resursai ir, svarbiausia, laikas. Lūžusią koją pagydyti paprasta, bet ne taip paprasta išsklaidyti savižudiškas mintis, paskatinusias žmogų nušokti nuo tilto ir ją susilaužyti. Rūpinimasis žmonėmis turi įvairių formų, tačiau per dažnai jis dalijamas į kategorijas ir adresuojamas netinkamai. Tą patį galima pasakyti ir apie kultūrinę pasiūlą ir dalyvavimą joje – tai bendrų socialinių paslaugų rezultatas, kurio negalima iššvaistyti siekiant pelno. Cassie Thornton knygoje *The Hologram (Holograma)* labai įtakingamai rašo apie savitarpio pagalbos stiliaus sveikatos priežiūros sistemą, kuri yra paremta bendradarbiavimu, holistine, ilgalaikė ir iš esmės demokratinė. Tokia sistema pasirodė esanti efektyvi gydant ne tik paskirus žmones, bet ir bendruomenes. Pandemijos metu buvo įsteigti kultūriniai kooperatyvai, veikiantys panašiais principais.

Jūsų knygoje *Against Creativity (Prieš kūrybiškumą)* rašote apie tai, kad kūrybiškumas kyla ne iš individo, o iš mus siejančių santykių, ir tie ryšiai sukonstruoti taip, kad „kažkas yra pagamina iš nieko“. Knygoje taip pat atskiriate kūrybiškumą nuo meninės kūrybos ir nuo jį pasisavinusio neoliberalizmo. Jei teisingai suprantu, Jūsų nuomone, kūrybiškumas gali būti laikomas socialiu ir aplinką tausojančiu darbu. Kūrybiškumą taip pat priskiriate organizaciniam darbui, kuris vyksta puoselėjant abipusiškai naudingus ir vienas kitą palaikančius ryšius, prieštaraujančius individualizmui ir konkurencijai. Teigiate, kad tokie itin kūrybiški darbo metodai galimi ne tik mene, bet ir slaugos srityje ir sveikatos

priežiūros sistemoje. Ar visapusiškai kūrybiškame pasaulyje galėtume visiškai atsisakyti menininko kategorijos ir net apskritai kūrybiškumo? Ar šios dvi kategorijos yra neatskiriamai susijusios su kapitalizmu ir neoliberalizmu?

Pavargau nuo kūrybiškumo sąvokos vartojimo kapitalistiniuose ir su juo susijusiuose diskursuose. Vis dar manau, kad verta ją išsaugoti, nors ir vargina girdėti, kaip ji vartojama tame pačiame kontekste kaip greitas maistas, Brexit, iškastinio kuro gamyba ir kitų itin žalingų procesų kontekstuose. Tą patį galėčiau pasakyti apie menininko sąvoką. Esu įsitikinęs, kad esama svarbių socioekonominių procesų, vertų išsaugoti. Institucijos ir žmonės, kovojantys už bendresnį ir tvaresnį pasaulį, turėtų dažniau pasitelkti kūrybiškumo sąvoką. Pavyzdžiui, klimato aktyvistai yra labai kūrybiški, tačiau dažnai jie laikomi užsiimantys ardomąja veikla ar nukrypę nuo normų. Kooperatyvai ir žmonės, ginantys UBP, yra kūrybiški, tačiau apie juos niekada nekalbama nepolitiniame kontekste. Manau, kad turėtume labiau stengtis charakterizuoti šiuos veiksmus ir politiką, siekiančius utopiško pasaulio už kapitalizmo ribų, kaip sąveikaujančius su kūrybiškumu ir menu. Tai jau buvo padaryta anksčiau, pavyzdžiui, su situacionistais, ir gali būti padaryta vėl.

Jūs teigiate, kad šiais laikais kūrybiškumas suprantamas dviprasmiškai: kūrybiškumas, susijęs su naujų išgyvenimo būdų paieška (kas gerai žinoma marginalizuotoms ir engiamoms bendruomenėms), ir primygtinis kūrybiškumas, matomas neoliberaliame, lanksčiame, tariamai kūrybiškame darbe. Ar būna atvejų, kai kūrybiškumas yra neatskiriamai susijęs su išskyrimu, marginalizacija ir išnaudojimu? Pavyzdžiui, griežtumo ir krizės laikais atsiranda labai kūrybiškų būdų nulaužti sistemą.

Tiesa! Manau, kad kūrybiškumas yra politinio pokyčių proceso dalis už *status quo* ribų. Tai, kas anksčiau buvo laikoma įprasta, per pastaruosius šešis mėnesius apsigvertė aukštyn kojomis. Dabar ieškome naujo normalumo, veikiamo kūrybiškai. Kaip jūs ir sakėte, manau, kad tie, kurie yra ant senojo normalumo ribų, garsiausiai reikalauja naujojo

normalumo. O esantys valdžioje stengiasi išlaikyti *status quo*: grįžti į darbą, atidaryti parduotuves, universitetus. Milijardieriai uždirbo daugiau pinigų nei bet kada anksčiau. Galingieji kovoja už senąją tvarką, o likusieji kovojame už pokyčius. Štai kas, mano manymu, yra kūrybiškumas.

Jūs nevartojate vaizduotės sąvokos, tačiau, regis, ji taip pat svarbi jūsų darbui ir kūrybiškumo supratimui, ypač jei suprantame ją kaip individualų ir socialinį kūrybiškumą. Šiek tiek plačiau papasakokite apie vaizduotę ir tai, kaip ji susijusi su kūrybiškumu.?

Manau, kad vaizduotė – svarbi sąvoka. Mano manymu, verta tyrinėti labai svarbius Maxo Haiveno darbus, susijusius su vaizduote ir kultūriniais bei gamtiniais ištekliais. Panašu, kad vaizduotė, bent jau jos pirminiame suvokime, yra individualesnė nei kūrybiškumas. Kūrybiškumas šiuo metu, kaip jau įsitikinome, yra labai individualus, bet vaizduotė visada buvo individuali. Tačiau jūs teisingai, vaizduotė nebuvo kooptuota (net jei dažnai girdime šią sąvoką reklaminiuose šūkiuose), todėl galbūt iš dalies yra naudinga kalbėti apie vaizduotę politiniame kontekste. kažkiek naudos iš jos vartojimo politiškame kontekste.

Jūs tyrėte kūrybiškumą neįgalumo kontekste, tiksliau „skirtingo neįgalumo“ kontekste, norėdamas pabrėžti įvairias neįgalumo formas. Gal galėtumėte daugiau apie tai papasakoti?

Manau, kad neįgaliųjų patirtis dažnai išsiplečia už „normalaus“ pasaulio ribų. Arba, kitaip sakant, kapitalizmas klesti dėl vieno vartojimo modelio. Žinoma, jame esama variacijų, tačiau galiausiai visi mes vartojame tuos pačius produktus tuo pačiu būdu. Kiekvieną žmogų ir ne žmogų, galintį patirti pasaulį kitaip, nei jį verčia patirti kapitalizmas, laikau kūrybišku, nes jis atveria duris į kitokį gyvenimo būdą pasaulyje.

Kuo daugiau sužinome apie neįgalumą ir kitus engiamus asmenis, tuo daugiau sužinome apie kitus pasaulius ir patirtis, kurios nerūpi kapitalizmui. Man atrodo, gyvybiškai svarbu šias patirtis pasitelkti tam,

kad nuginkluotume kapitalizmą ir sukurtume demokratiškesnius pasaulius. Štai kodėl mums reikia kuo daugiau įvairovės galios pozicijose. Pokyčių neįvyks, jei šios patirtys nebus permąstytos už individualios patirties ribų.

Kitoje Jūsų knygoje bus rašoma apie etiką kaip mūsų šiuolaikinio gyvenimo vadovę. Prisimenu, kad pabrėžiate meilės svarbą. Gal galėtumėte papasakoti daugiau apie šį projektą ir savo požiūrį į meilę?

Naują knygą *The Seven Ethics Against Capitalism: Organising a Planetary Commons* (*Septyni etikos principai prieš kapitalizmą: planetos gamtinių ir kultūrinių išteklių organizavimas*) išleis „Polity Press“ 2021-ųjų rudenį. Viena iš pagrindinių etikos principų knygoje yra meilė. Šią teoriją sukūriau remdamasis Sreko Horvato knyga *The Radicality of Love* (*Meilės radikalumas*). Esu krikščioniškosios anarchijos atstovas ir laikau meilę kultūrinių ir gamtos resursų varomąja jėga, perspektyviu visuomenės veikimo principu vietoj kapitalizmo. Kalbu ne apie tokią meilę, kuri vaizduojama Disney'aus ar Hallmarko produkcijoje, kalbu apie nesavanaudišką ir besąlyginę meilę. Meilė reiškia išeiti iš patogumo zonos, tyčia atsidurti nepatogioje situacijoje tam, kad tiems, kam pasisekė mažiau nei tau, būtų patogiau. Taip privilegijos teikiama nauda būtų ne kaupiama, o dalijama. Tai paprasta mintis, tačiau ją nepaprastai sudėtinga įgyvendinti, nes mums dažnai pritrūksta empatijos ir galimybės pajusti kitų žmonių padėtį visuomenėje. Tačiau jei elgtumėmės meiliai su visais, kuriuos sutinkame, ir pakeltume tai iki institucinio lygmens (ką, pavyzdžiui, matėme išaugus tarpusavio pagalbai COVID metu), viskas būtų įmanoma, net pasaulis už kapitalizmo ribų.

Iš anglų kalbos vertė Erika Urbelevič